

Никола Ранисављевић

БИБЛИОГРАФИЈА ИСТОРИОГРАФСКИХ ИЗДАЊА О ВАЉЕВСКОМ КРАЈУ У 2019. И 2020. ГОДИНИ

Аустроугарска зверства – извештај, Др Арчибалд Рајс, Ваљево 2019, 241. стр.

Већи део европске јавности је, захваљујући др Арчибалду Рајсу, упознат са стравичним злочинима које су вршиле окупаторске војске у Србији за време Великог рата. У извештају је Рајс описао злочине у које се сам уверио на лицу места, затим ископавањем гробница, узимањем изјава од преживелих очевидаца, ратних заробљеника и коришћењем званичних докумената. Из више извора пажљиво је испитивао податке како би дошао до истине. Изјаве мештана је поредио са званичним извештајима цивилних и војних органа, изјавама заробљених војника и тек ако би се уверио у истинитост описа догађаја, износио је свој суд. Рајсов извештај састоји се из седам поглавља. У првом поглављу Рајс говори о дум дум мецима, који су коришћени од стране Аустроугара против српске војске и поред тога што су били забрањени ратним правилима и конвенцијама. Друго поглавље је посвећено бомбардовању отворених градова и систематском уништавању

кућа. Масакри над рањеним или заробљеним војницима описани су у трећем поглављу. Централни део извештаја (четврто поглавље) су описи масакра и зверства над цивилима, а састоји се од изјава очевидаца и званичних извештаја војске. Последња три поглавља Рајс је посветио пљачкању имовине од стране аустроугарских војника, узроцима масакра и поступању са аустријским заробљеницима од стране српске војске. Извештај Др Арчиблада Рајса је непроцењив доказни материјал у историји злочиначке стране европског рата, и као такав изузетно драгоцен за историју Србије и ваљевског краја.

Створене да сведоче – Фоотографије др Аријуса ван Тинховена са балканских рајхишта 1912-1916-, Владимир Кривошејев, Ваљево 2019, 125. стр.

Др Владимир Кривошејев је аутор ове каталожке монографије која прати изложбу са фотографијама др Аријуса ван Тинховена снимљеним у периоду од 1912-1916. године. Др Тинховен је као лекар радио на многим местима на Балкану током два балканска

и Првог светског рата. Током свог боравка снимио је велики број фотографија које се данас чувају у Краљевској националној библиотеци Холандије у Хагу. Најбројнији су снимци из Београда, где је др Тинховен радио током Првог балканског рата, и Ваљева, где је радио на крају и по завршетку Другог балканског и током прве године Првог светског рата. На почетку Другог балканског рата др Тинховен је радио и у Врању о чему сведоче многобројне фотографије, а пропутовао је и кроз Скопље, Ниш, Крагујевац, Младеновац, Пирот... По речима аутора "Циљ изложбе и каталожке монографије је да се широј јавности презентују раније непознате фотографије др Ван Тинховена и да се укаже на драгоцене информације које оне носе о времену и условима у којима је током ратова обављана санитарска служба, о људима који су учествовали у њеном раду, као и о изгледу градова у којима је пре више од једног века холандски лекар радио и кроз које је прошао. А посебан циљ ове изложбе и ове публикације је да се ода почаст како самом др Аријусу ван Тинховену, тако и његовим сарадницима, онима који су са њим дошли из Холандије у Србију и српским здравственим радницима са којима је сарађивао."

Жртве тифуса и ратних страдања 1, Ваљевска болница 1914-1915, Ваљево 2019, 201. стр.

Овај рад је један од резултата сарадње на заједничком пројекту "Ваљевска болница 1914-1915; Хуманизам и страдање" Архива

Србије и Међуопштинског историјског архива у Ваљевоу и представља први део прикупљених података о лицима која су преминула у ваљевским болницама у првим годинама Првог светског рата. У првом тому овог рада налази се списак погинулих и помрлих војника 1912-1918. сахрањених на ваљевском гробљу (4266 имена), списак преминулих војника у ваљевској болници по документацији Војног архива (398 имена), попис сахрањених аустроугарских војника на Војничком гробљу, делу Новог гробља (429 имена) и списак палих ратника 1914-1918. сахрањених у ваљевским ратничким гробљима (127 особа). Ови спискови и пописи састављени су на основу Књиге опојаних српских војника коју је водио војни свештеник 1914-1915. године у Ваљевоу, и преузети су делови истраживања Војног архива који се односе на ваљевски крај. Оба пописа не садрже имена свих војника и официра, већ је број наведених око једне трећине од укупно страдалих војних лица.

ГЛАСНИК, бр. 53, Историјски архив Ваљево 2019, стр. 207

Чланци: Милорад Радојчић, *Национални рад Ваљеваца у сивој Србији и Македонији*. Владимир Кривишејев и Нинослав Станојловић, *Ваљево 1904-1910. и 1915. у Аудиографији санистичкој љуковника др Милана Пецића*. Дејан В. Поповић, *Валушко њивање и његове последице на ваљевски крај 1920. године*.

Прилози: Дејан В. Поповић, *Превениција великих бојиња у Ваљеву и ваљевском крају 1972. године*. др Душко Кузовић, *Музеј народног традиционалног занатлијства западне Србије – предлог репрезентативне окупације села са јужних страна околине Повлен*.

Грађа: Дејан В. Поповић, *Инвалидска полиција Радивоја Тешића из села Лесковица*.

Из рада Архива: Владимир Дамњановић, *Изградња касарне 17. пешадијског пука и Дринске дивизије у Ваљеву*.

Критике и прикази: Ненад Антонијевић: Милорад Белић, *Жр-*

тве Другог светског рата из ваљевске околине, припадници поражених формација, стрељани, нестали. Ненад Антонијевић: Милорад Радојичић, *Осечански крај у ратовима 1912-1918 - поменик ратним жртвама*. Дејан Филиповић: Јелица Новаковић Липушина, *Аријус Ван Тинховен и холандска медицинска мисија*.

Библиографије: Никола Ранисављевић, *Библиографија историографских издања о ваљевском крају у 2018. и 2019. години*.

